

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 5. avgusta 1892.

Politiški oddelek.

Srednja stranka na Češkem.

V zadnjem deželnozborskem zasedanju se je že kazalo neko nasprotje mej češkimi konservativnimi veleposestniki. To nasprotje se sicer v plenarnih sejah ni videlo, ali v klubu veleposestnikov je vrelo. V tem klubu je namreč precej močna skupina, ki sicer hodi s konservativnimi posestniki, ali ne iz narodnih, ampak političnih ozirov. Ko se je začel razgovor o tem, da se sprava odloži, so se ti gospodje temu upirali. Naposled so se vendar udali večini. Ko so se pa nasprotja zadnji čas poostrila in se je pokazalo, da hoče vlada preko glave deželnega zbora izvršiti spravo in je pričakovati v deželnem zboru hude borbe, je ta skupina, najst poslancev, odložila mandate. Ta svoj sklep je naznanila predsedništvu deželnega zbora. Vrhovni deželni maršal ga do danes ni objavil, kajti nadeja se še vedno, da pregovori gospode, da še obdržé mandate. Mnogo upanja menda ni, da bi ti poslanci ostali v deželnem zboru. Najbrž ostanejo pri svojem sklepu. S tem je pa napravljen razkol mej veleposestniki.

Kaj da vse to skupino nagiblje, da se odloči od svojih dosedanjih zaveznikov, ne vemo. Nekoliko je pač k temu pripomoglo napadanje Mladočehov. Ti veleposestniki si pač mislijo, čemu bomo podpirali Čehe, če nas večina zastopnikov češkega naroda napada pri vsaki priliki. Kot rojeni Nemci Windischgrätz in tovariši itak niso posebno navdušeni za Čehe. Pa tudi za češko državno pravo se posebno ne zanimajo, nekaj jih bolj vleče na Dunaj. Le konservativna politika v družih ozirih jih je dosedaj vezala na zgodovinsko veleposestvo.

Posebne pomena bi to ne imelo, ko bi omenjeni veleposestniki zares izstopili s političnega delovanja, ali bati se je, da se povrnejo v deželni zbor kot nova stranka, ki bode nasprotovala češkim težnjem. Vedeti treba, da imajo mej veleposestniki veliko somišljenikov.

Seveda sami večine nimajo, ali zanje se zanima ustavovno veleposestvo, ki bode pri dopolnilnih volitvah zanje šlo najbrž v volilni boj. Vlada bi tudi rada videla, da v češki deželni zbor pride nekaj ustavovernih veleposestnikov, ali pa neka srednja stranka, katera bi podpirala izvršitev dunajskih punktacij.

Ko bi bili Windischgrätz in tovariši pred jednim letom odložili mandate, bi se ne bilo ničesa bati. Danes je pa drugače. Levica je dobila velik vpliv na Dunaji, katerega si bode izkoristila. Grof Taaffe mora ž njo računati, ker brez nje nobene večine več nima. Levica bode gotovo zahtevala, da vlada porabi svoj vpliv, da se mej Windischgrätzovo skupino in vstavovernim veleposestvom na Češkem napravi kompromis za bodoče dopolnilne volitve. Windischgrätzova skupina naj bi v bodoče, kakor srednja stranka na Moravskem, lepo hodila pri volitvah z ustavovernim veleposestvom. Znano je še, da je na Moravskem tudi vlada sedanjo srednjo stranko poklicala v življenje in poskrbela, da se je mej njo in liberalnim veleposestvom napravil pri volitvah kompromis in tako zagotovila Nemcem večina v deželnem zboru. Zakaj bi vlada na Češkem ne poskusila tega, kar se jej je na Moravskem tako lepo posrečilo. S tem bi za več let zopet odkrižala se češkega državnega prava. Če bi deželnozborska večina bila nasprotna temu pravu, potem bi bilo pač za dolgo let pokopano.

Sicer bi po dopolnilnih volitvah v češkem deželnem zboru še ne bilo nemške večine, ali s kompromisom mej srednjo stranko in liberalnim (ustavovernim) veleposestvom bi bila napravljena pot bodoči nemški večini v deželnem zboru po prvih občnih volitvah. Nad sedanjo konservativno večino visel bi v deželnem zboru potem Damoklejev meč. Kadar bi se vladi zdelo, lahko jej vpiše luč življenja, razpustivši deželni zbor. Da bi taka večina ne imela v sebi več nobene uporne moči proti vladi, še omenjati ni treba. Ponosni konservativni veleposestniki bi pa morda še čakati ne hoteli novih občnih volitev, temveč bi se kar sami umaknili, videč, da se večina volilcev več ne strinja ž njimi.

Tak prevrat na Češkem bi pa ne ostal brez prevrata na Dunaji. Grof Taaffe bi seveda še ostal, ali njegova vlada bi se bistveno spremenila. Trdovratno se poslednji čas napoveduje, da bode v kratkem grof Hohenwart prestavljen v gospodsko zbornico in da ministri grof Falkenhaym, baron Pražak in grof Schönborn izstopijo iz ministerstva. Kdo ve, če te vesti niso v nekaki zvezi z najnovejšimi dogodki na Češkem.

Seveda vsa stvar bi se še dala poravnati, ko bi Mladočehi premenili svojo politiko in se zavezali s Staročehi in veleposestniki. Konservativni elementi pri vladi na Dunaji bi s tem dobili novo podporo, da bi se mogli ustaviti napredujočemu levičarskemu vplivu. Žal, da Mladočehi z ozirom na javno mnenje ne morejo lahko zasukniti svoje politike in politični voz bode torej drdral po tiru vedno bolj na levo stran.

Kaj da bode pomenjala taka prememba za Češko, o tem nas prepriča pogled na Moravsko. V tej deželi je celo razmeroma več Čehov nego Češkem, ali vendar imajo vso deželno upravo Nemci v rokah. V deželnem zboru se sklepajo zakoni naperjeni proti Čehom in v deželnem odboru odločujejo tudi Nemci. Ravno tako bode tudi na Češkem. Iz Prage in Dunaja bode brila po čeških pokrajinah močno nemška sapa.

Najžalostnejše pri tem bode pa to, da se tega nemškega jarma ne bodo mogli otresti. Položaj bode neugodnejši nego je bil pod Auerspergom. Tedaj je le s s krajnim pritiskom in z ne baš poštenimi sredstvi se držala nemška večina, sedaj bode pa imela trdno zaslombo v sporazumljeni mej srednjo stranko in liberalci. Koliko si že prizadevajo na Moravskem, da bi se znebili nemške večine v deželnem zboru, ali vsi napor Čehov pri volitvah so zastonj. Vidi se, da rešitve ne bode prej, da kaki posebni politični dogodki položaj premene.

Nova večina v deželnem zboru bi nadaljevala spravo. Razdeljevala bi okraje prav po svoji volji. Celo vrsto čeških občin bi vvrstila v nemško zaključeno ozemlje. Da bi v tem zaključenem ozemlju češka beseda ne imela nobene pravice, za to se bode že skrbelo. V zmislu zakona z dne 7. julija 1876. leta drž. zak. št. 72. bi na podlagi nove razdelitve okrajev že tako prestrojili deželnozborski volilni red, da bi Nemci še nekaj mandatov pridobili. Za premembo volilnega reda na podlagi tega zakona ni treba dvetretjinske večine.

Češki narod bode potem že spoznal, kako napak je imel, da je poslušal Mladočehe, ali tedaj bode prepozno. Pridobitve Staročehov bodo druga za drugo izgubljene. Pa ne le za Češko, temveč tudi na druge avstrijske kronovine bi take spremembe na Češkem napravile neugoden vpliv. Tudi na Slovenskem bi se ponemčevanje začelo s podvojenimi močmi. Kdo ve, če se ljubljanski gimnaziji in pa novomeška popolnoma ne ponemčijo, ko se na Dunaji še bolj utrdijo levičarji. Pri uradih bode se nemško uradovanje zopet bolj razširilo.

Kdo poreče, da rišemo prečrno. Mi želimo, da se motimo, ali žal, da politično vreme res nič dobrega ne

obeta. Le jedna stvar je, na katero mi stavimo svoje nade. Nemci niso tako jedini, kakor so bili nekdanj. Mej nemškimi nacijonanci, zjedinjeno levico in pa protisemiti je hud boj. Ta borba bi se pa povejšala, ako se Nemcem politični položaj izboljša. To domače nasprotje bi utegnilo zopet pokončati nemško moč in Slovani se zopet povzdignemo. Nove skušnje bodo pa pač tudi nas Slované spametovale, da le v slogi kaj dosežemo, da vsaka bode še tako odločna in radikalna politika, če nas cepi in mej drugim plemstvo odganja od naroda, nas avstrijske Slované vede le v pogubo.

Politični pregled.

Položaj. — Govori se, da je stališče konservativnima ministroma Schönbornu in Falkenhaynu že jako omajano. Jeseni bodeta najbrž odstopila in v ministerstvo prideta dva moža, ki ne bodeta posebno Slovanom naklonjena. To vse je posledica levičarskega vpliva. Levica za svoje usluge vladi hoče biti plačana s političnimi pridobitvami. Njena opozicija se ne da premagati z nekaterimi novimi kronami, kakor je trdil nek slovenski list. Pražak je pa že vložil prošnjo za vpokojenje. Čutil je, da njegova beseda v ministerstvu več ne velja, ko se ne more opirati na nobeno stranko v državnem zboru in se zatorej umakne. Na njegovo mesto najbrž ne bode nikdo imenovan. Po Pražakovem odhodu ostane v ministerstvu le še jeden slovanski minister, Zaleski. Pred dvema letoma bili so po trije Slovani ministri. Označljivo za položaj je tudi to, da je minister grof Kuenburg imenovan tajnim svetnikom. Ta mož je zastopnik leveice v ministerstvu.

Češko. — Praški mestni zbor je bil sklenil, da bode s strankami mestni magistrat občeval v obeh deželnih jezikih, z uradi bode pa občeval le v češčini. Namestništvo je pa sklep mestnega zbora razveljavilo v toliko, kolikor se tiče magistratovega poslovanja kot političnega oblastva, ker po njega mislih to ne spada v delokrog mestnega zbora. Mestni zbor je sklenil pritožiti se proti odloku na ministerstvo.

Vrejenje valute. — Ker se je srečno dovršilo vrejenje valute, sta avstrijski in ogerski finančni minister odlikovana z redom železne krone prve vrste.

Vojaške ljudske šole. — Vojno ministerstvo je v Galiciji in Dalmaciji osnovalo nekaj nemških ljudskih šol za častniške otroke. V te šole se pa vsprejemajo tudi drugi otroci. Tako so te šole prave ponemčevalnice. Zaradi tega se bodo Poljaki proti tem šolam letos pritožili v delegacijah in zahtevali, da se odpravijo, ali pa da se vanje smejo vsprejemati le vojaški otroci.

Hübner. — Na Dunaji je umrl bivši veleposlanik in član gospodske zbornice grof Hübner. Pokojnik je bil rojen od meščanskih starišev na Dunaji 1811. leta. Zgodaj je vstopil v diplomatično službo in je posloval še pod knezom Metternichom. Glavno njegovo delovanje je bilo na Francoskem, kjer je bil deset let veleposlanik. Žal, da ni mogel preprečiti vojne 1859. leta, ki je toliko škodovala Avstriji. Zadnje leto absolutistične vlade je bil policijski minister. Pod njegovim ministerstvom je bila velika tiskovna svoboda. Pozneje je bil nekaj časa veleposlanik pri papeži. Zadnjih dvajset let je bil pa v pokoji. Za svoje zasluge kot diplomat je bil odlikovan z mnogimi visocimi redi, z baronskim, pozneje pa z grofovskim naslovom in pa poklican v gospodsko zbornico, kjer se je vedno držal konservativne stranke.

Ogerska. — Znana rumunska spomenica se ni izročila vladarju, temveč jo je ogerska vlada vrnila Ratiu-u, vodji rumunske deputacije. — V oktobru se snide cerkveni kongres ogerskih Srbov.